

423. Nieuwe ideeën (23)

1. Rotterdam was qua CO₂-uitstoot de vieste stad van Nederland. Op Paaseiland vindt je reisleader moais, monolithische beelden. Toen Caesar door Brutus vermoord werd, schijnt hij gezegd te hebben 'tu quoque, Brute, tu quoque, fili mi' (ook gij, mijn zoon) of 'et tu, Brute' (ook gij, Brutus). De uitdrukking 'met bruto geweld' heeft waarschijnlijk een andere oorsprong. Dat geldt ook voor wijn die brut (sec, demi-sec, doux) is. Wij zeggen meestal 'vast en zeker', de Vlamingen 'zeker en vast'. Zarzuela is een Spaanse stoofschotel van diverse vissoorten en groenten (een vis-en-groenteschotel). Bouillabaisse is een sterk gekruide Provençaalse vissoep met tomaten (figuurlijk: ratjetoe). Wanneer is het volgende WK voetbal en zijn de volgende WK (meervoud) zwemmen? Gezelles christocentrische poëzie is niet zo algemeen bekend. Deze uitspraak over zijn deelloevre is vanzelfsprekend niet algemeen geldig.

2. In het bijzijn van de wethouders gold natuurlijk: de burgemeester wil er ook bij zijn. In Drenthe spreken ze Drents en er wonen Drentenaren (Drenten). Hij raffelde het riedeltje vlugvlug af. De tennisser sloeg diverse mooie acejes. Het passiejaar (Jaarboek 2009) is het jaar waarin Christus' lijdensgeschiedenis plaatsvond, het jaar van Zijn kruisdood. De debetzijde was een debacle. De afkorting van 'dienstdoend' is dd. en die van 'de dato' is d.d. Wist je dat 'davvenen' 'bidden' betekent en dat 'dawet' de benaming van een Surinaamse drank is? Bij de datsja verbouwde men dauphine. Hij is ontslagen vanwege van dattum. Tijdens de Daviscupfinale moesten ze vanwege een scheepsramp in de sloepen die aan de davits hingen. Dat gold ook voor klein Davidje. Het débouché is het afzetgebied, de markt. Debraileren is uit brailleschrift in gewoon schrift overbrengen, debrayeren is ontkoppelen. Déchéance is verval, tenietgaan, van een recht.

3. Van een decanale kerk is de deken van het dekenaat (ook: decanaat) pastoor. De decatlonatleet met zwerende duim (die dus zweerde of zwoor) zwoer bij decafeïne (VD ook: decafeïne en decaf, decafé (Jaarboek 2008)). In het decembernummer van het blad stond dat de Decembermoorden ooit in de decembermaand plaatsvonden. GB vermeldt niet dat 'decalage' 'verschil' of 'onderscheid' betekent. De geklasseerde tennisster werd gedeclasseerd. Haar decimeterhoge decolleteetje (decolleté, decolletés) viel op. De deconfiture van de religie wordt ook aangeduid met deconfessionalisering. 'Dj' is de afkorting van deejay. Zijn dedaigneuze optreden was doorspekt met dedain. Iets decretaals is bij decreet bepaald. Een centurio(n) was hoofd van honderd krijgslieden. Decumul is een Vlaams belastingbegrip. Deelhebben slaat op een deelhebber, een participant. Na de strijd volgde de de-escalatie. De facto was zijn vonnis geveld, de jure niet.

4. Tijdens zijn deeltijd-VUT was hij deeltijdstudent Frans. Deeplinken (dieplinken) is via een hyperlink rechtstreeks naar een subpagina van een website linken. Defloreren is als het plukken van een bloem: ontmaagden. De beriberi is een deficiëntieziekte. Door de defensie-uitgaven werd het begrotingsdeficit nog groter. De gedegenereerde diva was een typisch dégénéree (beter – ze was klein – dégénéreetje). Ik stond perplex van de sterkte van perspex. Degoutant is vol walging, rijk aan degout. Deiktische pronomina zijn aanwijzende voornaamwoorden. Ik kreeg een déjà-vugevoel: een dekenij is een opslagplaats voor dekens. Of is het verblijfplaats? Wat is de kwintessens van het deïsme? Bij deflecteren vindt deflexie plaats. Zijn delfts en Delfts blauw hetzelfde? De veelgebruikte deletetoets wordt veel gebruikt. Marietje was ons déléguétje. Delcredere is het borg staan van een commissionair.

5. Ik ben het in allen dele met je eens, dus in genen dele oneens. Helpt deodorant in een delirante toestand? Een demi-saison (demi) is een overjas, de demi-monde is de wereld van de schijnbaar fatsoenlijken en een demi-john is een grote mandfles (dame-jeanne, dameraan). Iemand met dementie kun je moeilijk een dementi geven. Bij demaskeren vindt het demasqué plaats. Een demarche heeft niets van doen met demarqueren. Zijn sport was deltavliegen. De Deltawerken hebben model gestaan voor het omvangrijke deltaplan voor de gezondheidszorg. Denunciatie is verraad. Een van de drie genoemde betekenissen van depêche is 'postzak'.

6. Heb jij die demo-opname gecoördineerd? Dengue is knokkelkoorts. Demystificeren lijkt op 'van mythevorming ontdoen'. Depot in wijn is droesem. Ik ben behoorlijk depri. De député van Welzijn had dit in zijn portefeuille. Een derboekta (VD ook: darboekta) is een Arabische trom. Met het Derde Rijk wordt niet de derde wereld bedoeld. De wedstrijd werd achter deryn's verreden. De Dertigjarige en de Tachtigjarige Oorlog eindigden in hetzelfde jaar: 1648. De zoon ging desgelijks ten onder bij de tenondergang van zijn vader. Een descendent is een nakomeling, een descendant een neergaand teken in de astrologie. Zij was het meisje uit de desa. Zijn ware dessous (des cartes) gaf hij niet prijs. Een dessus-de-porte zit boven een deur. Dtp is de aanduiding van desktoppublishing. Toen de detentiekampen vol raakten, kwam er een detente. In de slotakte kwam de deus ex machina letterlijk uit de lucht vallen. Dat was een deugddoende ervaring.

7. Dit was duidelijk ten detrimente van gelaedeerde. Bij de diakenopleiding leerde ik dat de diaconie nog steeds bijdraagt aan het diaconessenhuis. De lynx gedroeg zich als een sfinx, beter nog: als een feniks die uit zijn as verrees. Kommaliëgoed (kommaliëwant) is tafel- en eetgerei aan boord van oorlogsschepen. Daarmee kun je een eet- en drinkgelag aanrichten. 'Kraukrau' is de naam voor chips van de cassave. Kratesen zijn misvormde mensen. Kimberliet (genoemd naar Kimberley in Zuid-Afrika) is diamanthoudende, blauwe aarde. Gelukkig was het kissproof lippenstift. De afkorting van kiss-and-ride is K+R [èn]. Kirren komt van de afkorting k.i.r.: met een kluitje in het riet sturen. Hij nipte van zijn kir royal. Was poelet nou soepvlees en poulet kip, of juist omgekeerd? Waar staat het kipptoestel? Een kingkong is genoemd naar King Kong. Kirsch is kersenbrandewijn (cherrybrandy).

8. Een kinkajoe is een rolstaartbeer. Dit is nou zo'n typische kip-of-eivraag. Kipkerriesalade (Jaarboek 2007) heeft wel iets van kip kerrie. Houdt je hond echt van kipcordonbleu? Hij rookte een kingsize sigaret. Het kinderplantje wordt ook kindje-op-moeders-schoot genoemd. We waren trots op onze klassenlerares: ze had (ook al eerder) de verkiezing tot 'miss prodentglimlach' gewonnen en was een klasselerares. Niemand zal haar met haar missprijzen nog misprijzen. Wie staan er op je klasgenotenlijstje? Ook Petra met haar agentenuniformrokje? Ken uw klassieken! De plannen werden eerst als geheim geclassificeerd, maar later als zodanig gedeëclassificeerd. Een klappei is een babbelaarster. Een kiur is een uitgestorven reuzenvogel van Madagaskar, een kiyu een van de leerlingengraden bij budo. Een son et lumière is een klank-en-lichtspel. De KKK is de Ku-Klux-Klan. Een kladderadatsch is een economische of morele ineenstorting.

9. Hij was klaar-over bij de Klaagmuur. Wat een clericus betreft, is klerikaal. Zou de kleptomane klepzeiker klem raken tussen de strijdende partijen? Heb jij kleingeld bij je? Welke uitspraak hoor je liever: 'claviatuur' of 'klavier'? Een klinge is een plant (kleefkruid). Met de juiste betekenis zijn 'kliekje' en 'cliqueje' synoniemen. Wil je klopklop op je taart? De narcissus was kloekgebouwd. Hangt een cliffhanger aan een klif? Een clitpiercing heeft niets te maken met klit (kleefkruid), dat in je mouw omhoogkruipt (!), maar met een andere klit, de clitoris. Met een klisterspuit wordt klisteer (klysm) ingespoten. Klezmorem spelen klezmer, traditionele Joodse muziek. Een ruhmkorffklos is een inductieklos. Een knutteltje was een strafwerktuig. Ziedaar, een fraaie knotszwam. Let wel op: knotssprietigen zijn insecten! Hij was een kniesoor (kniezer), zij een kniesster. Kneippen (kneippte, gekneippt) is een kneippkuur doen. Schrijf je 'knots-boem' en 'pats-boem' met of zonder koppelteken? De KNIL'er had last van knijten. Een knicksje is een reverence.

10. De knip-en-plakgeneratie bedient zich van knip- en plakwerk. De bokser deelde een knock-out (ko) uit. Een koetai is een hoogkijker. Kob- en kapmeuwen verdragen elkaar niet. Loop niet zo te koekeloeren en me te koeioneren. Koenjit is kurkuma (geelwortel). Kunnen kokardebloemen bloeien? Het koekoeksspog bestaat uit schuimklompjes aan planten. Op het Joods Nieuwjaar (Rosj Hasjana) dronken ze elkaar 'lechajim' toe. Een kwaaddoener wil kwaad doen, een kwaadspreker kwaadspreken en een kwaadwillige kwaaddenkende wil kwaad denken.

Rein Leentfaar m.m.v. Hans Bliëk